

ПРИКАЗИ

Srđa Martinović: „GENERALI KNJAŽEVINE I KRALJEVINE CRNE GORE“, Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje 2016.

Autor studije, koja je u podnaslovu određena kao „Studija o vojnoj eliti i biografski leksikon“, Srđa Martinović, diplomirao je i magistrirao na Fakultetu političkih nauka u Podgorici iskazavši izuzetan talenat, afinitet i interesovanje prema istoriji Crne Gore. Njegovo aktuelno profesionalno angažovanje u Vojsci Crne Gore dodatno ga je motivisalo da se pozabavi njenom slavnom prošlošću i njenom komandnom elitom. Znam, takođe, da je ovo samo dio njegovog plana da objavi monografiju o generalima iz Crne Gore u vojsci Kraljevine Jugoslavije, i u vrijeme socijalističke Jugoslavije. S obzirom na njegovu posvećenost i ljubav, siguran sam da će u tome uspjeti.

Monografija „Generali Knjaževine i Kraljevine Crne Gore“ obuhvata najznačajnije ličnosti crnogorske vojske, od prvog uvođenja generalskog čina 1881. godine do 1921. godine. U njoj se nalaze relativno detaljne biografije 55 generala, od čega i tri počasna generala stranih armija.

Dokumentaciona osnova ove studije, čiji je cilj obrađivanje sveobuhvatnih biografskih podataka o generalima crnogorske vojske, zaista je široka. Osim primarnih izvora iz Državnog arhiva Crne Gore, korišćena je obimna literatura, memoarska građa, neobjavljeni ru-

kopisi i privatna dokumentacija. Do pojedinih podataka autor je dolazio prilično teško, trudeći se na sve načine da rekonstruiše pojedine biografije. Obilazio je rodna mjesta nekih od generala, tražio nadgrobne spomenike, skupljao fotografije, razgovarao sa starijim srodnici-ma. Za sudbinama pojedinih ličnosti tra-gao je više godina. Istraživanje su pratile brojne poteškoće, jer je trebalo uspostavi-ti kontakte sa živim potomcima, zaka-zivati razgovore, pri čemu jedan dio tih ličnosti i ne živi u Crnoj Gori, što je sve zahtijevalo dosta upornosti i strpljenja. Autor je istraživanjem uveden u jedan svijet prošlosti, i sam je duhovno preživ-ljavao to vrijeme i sudbine svojih gene-rala. Pa ipak, on ukazuje da su mogući propusti i unaprijed traži razumijevanje od čitalaca, uz spremnost da izostavlje-no dopuni. Ovaj pristup mi se, budući da se radi o mladom autoru, učinio vrijed-nim afirmacije.

Takođe, razumljiv mi je stav Marti-novića da njegova monografija nema za namjeru da ulazi u političke okolnosti u kojima su djelovali crnogorski genera-li, ili da na bilo koji način iznosi sud o njihovim opredjeljenjima, stavovima ili postupcima. To pripada političkoj istori-ji koja jeste neizbježna ali nije cilj ova-ga rada.

Sa metodološke strane, krajnje je važno što je rađena kritička analiza izvora i uporedna analiza izvora različitog porijekla. Ogroman broj referenci, fusnota, poziva na izvore, govori o širini istraživačkog zamaha, i predstavlja kritički aparat, veoma vrijedan za svakog budućeg istraživača ove oblasti. To su aspekti koji ovu knjigu čvrsto drže u naučnoj sferi.

Potenciram i vrijednost mnogobrojnih fotografija, od kojih se neke prvi put objavljuju.

Sadržajno, mislim da je veoma važno da svoje mjesto u ovom radu pripada i proizvođenju u generalske činove za vrijeme crnogorskih vlada u emigraciji, odnosno za vrijeme djelovanja crnogorske vojske u egzilu, što su ujedno bili i posljednji proizvedeni brigadiri crnogorske vojske, koja je svoj formalni život okončala kada je rasformirana krajem 1921. godine.

Ovo je važno jer se tu često gubila jedna istoriografska kopča, a crnogorska vlada je tada imala puni legitimitet, i pravni kapacitet za vojna unapređenja.

Istorijski je maglovit i period slova Crne Gore krajem 1915. i početkom 1916. godine, kada su pojedini dugogodišnji komandiri proizvedeni u brigadire, ali ukazi o tome nisu objavljavani.

Zato sam siguran da je Martinovićev trud da poveže pokidane niti naše vojne istorije i njenih najznačajnijih aktera, dao plodan rezultat, te da je njegova knjiga vrijedan doprinos crnogorskoj istorografiji.

Siguran sam, takođe, da je ovo samo početak jednog stručnog i naučnog pregnuća, ali početak koji je zaslužio čestitke, pa ih autoru srdačno upućujem i rađujem se njegovim narednim studijama i knjigama.

Prof. dr Saša Knežević